

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1985

BRNO 1987

POVRCHOVÝ PRŮZKUM STŘEDOVĚKÉHO SÍDLA U HORÁKOVA, K.Ú. HORÁKOV /okr. Brno-venkov/

Miroslav Plaček, Strážnice

/Obr. 15/

Relikty sídla zaujaly část levobřežní ostrožny v meandru Říčky 2 km západně od Horákova ve výši 305 m n.m. V bezprostředním sousedství jižně, na opačné straně řeky, se nachází velkomoravská lokalita Staré Zámky u Líšně. Sídlo bylo zbudováno v prostoru prehistorického hradiska, jehož tři příčné příkopy přerušily velmi úzkou přístupovou šíjí. Na části rozšířené rovinné plochy temene ostrohu se reliéfně rýsu - je neúplná, přibližně obdélná ohrada /40x34 m/, z níž zůstala rozvalená zeď. V jejím jihozápadním rohu je destrukce obdélné budovy /20x9 m/, resp. její zahloubená část. Ve středu ohražené plochy je čtyřhranný valový útvar /10x9 m/ narušený amatérskou sondou, v níž se však neobjevilo zdvo očekávané centrální věže. V jihovýchodní části svažující se plochy ostrožny je hluboká okrouhlá deprese, patrně pozůstatek studny nebo jímky na vodu. Je zajímavé, že úplně chybí příkopy kolem sídla, což lze vysvětlit existencí staršího opevnění a palisády na okraji strmých svahů. Zděné sídlo pak bylo jen vydělenou akropolí celé využití této plochy.

Po polovině 14. stol. byla ves v rukou příslušníku brněnského patriciátu, což je zachyceno ve zmínkách z let 1355 a 1371 /ZDB III, 99; V, 478/. Počátkem 15. století drží Kobylnice s tvrzí a Horákov Václav Herynk ze Sloupna, jenž r. 1420 přikoupil i Ponětovice /K r. 1407 ZDB IX, 164; XII, 83/. Důvod ke stavbě sídla vyvstal asi s dělbou majetku mezi bratry Milotu /r. 1466 se píše z Ponětovic, ZDB XIV, 115/, Jana Herynka a Ondřeje ze Sloupna /ZDB XIII, 222/. V souvislosti s tím asi vznikla tvrz v Ponětovicích a sídlo v Horákově, po kterém se píše Ondřej. V deskovém zápise se jmenuje castrum, neboť Ondřej zapisuje své ženě Heleně věno na "poli, jež prve k hradu náleželo" /ZDB XIII, 66; Nekuda-Unger 1981, 125/. Z uvedeného vyplývá výstavba sídla po husitských válkách a po předpokládaném zničení za válek česko-uherských vznikla nová tvrz ve vsi. R. 1529 se uvádí les jménem Hrad /ZDB XXIII, 23/. Tvrz po integraci panství zpusťla také - v r. 1563 se jmenuje pusté tvrzisko /ZDB XXVIII, 34/. Zlomky středověké keramiky ukazují rovněž na pozdní dobu života lokality v 15. století. Fragmenty cihel dokládají jejich užití v oblasti východně od Brna /Orlov, Vildenberk/.

Poznámka:

1/ Poslední, vytesaný ve skále, byl asi upraven v souvislosti se sídlem.

Literatura:

Nekuda, V. - Unger, J. 1981: Hrádky a tvrze na Moravě, Brno.

Oberflächenuntersuchung des mittelalterlichen Wohnsitzes bei Horákov, Kat. Geb. Horákov /Bez. Brno-venkov/. Die Reste des Wohnsitzes nahmen die linksuferige Sporenlage oberhalb des Říčka-Flusses gegenüber dem grossmährischen "Staré Zámky" ein und nützten die Befestigung des prähistorischen Burgwalles aus. Das Rechteck des zerstörten Walles /40 x 34 m/ hatte in der südwestlichen Ecke einen Bau /20 x 9 m/ und in der Mitte ist ein viereckiges Wallgebilde im Ausmasse von 10 x 9 m. Die rundliche Depression nach einem Brunnen oder Zisterne befindet sich im Südwesten der Sporenlage. Der befestigte Wohnsitz wurde scheinbar nach den Hussitenkriegen von Ondřej ze Sloupna errichtet /im Jahre 1464 wird castrum angeführt/. Er wüdete scheinbar in den böhmisch-ungarischen Kriegen /im Jahre 1529 wird der Wald Hrad genannt/ und wurde durch eine Feste beim Hof ersetzt.

POVRCHOVÝ PRŮZKUM HRADU RONOVA, K.Ú. BĚLOVICE N. SVITAVOU /okr. Brno-venkov/

Miroslav Plaček, Strážnice

/Obr. 16/

Zbytky hradu jsou situovány na nevelkém výběžku z náhorní roviny do údolí Svitavy 2,6 km vjv od Útěchova v nadmořské výšce 390 m n.m. Asfaltová lesní silnice je obchází v bezprostřední blízkosti a odtud klesá po úbočí k Adamovu. Hrad je vymezen šestiúhelným valem, který zůstal po rozesuté ohradní zdi, na západě jsou relikty vstupního věžovitého objektu. Hradba byla 1 m silná, což je zřejmě z jediného zachovaného úseku s oboustranným lícem na severozápadní straně. Poněkud excentricky vystupuje z ohražené plochy podlouhlý pahorek ukrývající relikty hradního jádra. Bylo blokové /10x28,5 m/, původní vstup z jihu je vyznačen terénním stupněm a mělo tři prostory doložené výraznými prohlubněmi. Dva krajní byly menší, střední byl dlouhý 16 m. Je pravděpodobné, že se jednalo o zdvojnásobnou dispozici s mezi-lehlou palácovou částí. Prostory ve věžích byly jistě také obytvé.

Nepříliš velké rozměry stavby vedly k zařazení objektu do publikace V. Nekudy a J. Ungera /1981, 259/ ač všechny čtyři prokazatelné písemné zmínky hovoří o hradě. V nejstarší z r. 1364 datuje na "Ronově, našem novém hradě" listinu Čeněk Krušina z Lichtenburka a další následující v l. 1365 a 1366 /CDM IX.

č. 371, 277; ZDB IV, 168 a 226; CDM IX, č. 448/. Jiné mohou být ještě obsaženy v predikátech, ale není možno bezpečně určit, které se vztahují k němu a které k jiným sídlům téhož jména. Podle hradišního typu a citované relace je možno datovat vznik hradu do padesátých let 14. stol. Zánik hradu byl způsoben ztrátou sídelně-správní funkce po jejím přesunu na zeměpanský Nový hrad. V r. 1567, kdy už je boskovickým alodním panstvím, k němu přísluší většina ronovského a olomučanského zboží /ZDO XXVIII, 2/. Ke změně došlo nejpozději v průběhu 15. století a jejím důsledkem bylo zpustnutí hradu opuštěním nebo válečným porážkami. Bohužel nám v tomto směru nemohou pomoci výsledky velmi chudého povrchového sběru, ale je nutno vyčkat důkladnějšího zjišťovacího průzkumu.

Literatura:

Nekuda, V. - Unger, J. 1981: Hrádky a tvrze na Moravě. Brno.

Oberflächenuntersuchung der Burg Ronov, Kat. Geb. Bílovice n. Svit. /Bez. Brno-venkov/. Ruinen der Burg sind auf dem nicht grossen Ausläufer am Rande der Hochebene ober dem Tal der Svratka. Die Burg begrenzt ein Sechseck einer eingestürzten 1 m starken Mauer. In der umfriedeten Fläche ist ein Hügel, der den Burgblockkern überdeckt. Vermutlich handelt es sich um die Mauer eines zweiturmigen Types mit den zwischentliegenden Palast. Die älteste Erwähnung aus dem Jahre 1364 führt die Burg als "castrum nostrum novo" in Händen von Čeněk Krušina aus Lichtenburk an. Die Wüstung wird im Verlaufe des 15. Jahrhunderts vorausgesetzt und ihre Ware fiel der ursprünglich landesfürstlichen Nový Hrad /Neue Burg/ zu /sie wird bei dieser im Jahre 1567 angeführt/.

POVRCHOVÝ PRŮZKUM HRADIŠTĚ, K. Ů. LOUKA /okr. Třebíč/

Miroslav Plaček, Strážnice

/Obr. 17/

Zbytky hradu nazvaného v pramenech Hradiště se nacházejí na mírně klesající ostrožně v záhybu Želetavky nad soutokem říčky a Budíšovického potoka ve výši 473 m n.m. Šije je přecháta příkopem šířky 21 m, jenž je oproti vnějšímu valu 5,5 m hluboký. Obytný areál je přibližně lichoběžníkového tvaru a je 40 m dlouhý a 23 m široký. Na severovýchodě k němu z boku přiléhá plocha bývalého příhrádku, jímž mohla vést přístupová komunikace. Na severozápadě jsou svahy ostrožny narušeny lomem. Plocha jádra je zvýšena na severovýchodě a nevykazuje žádné stopy po zdech nebo objektech, takže se nelze ke způsobu zástavby a typu vůbec vyjádřit.

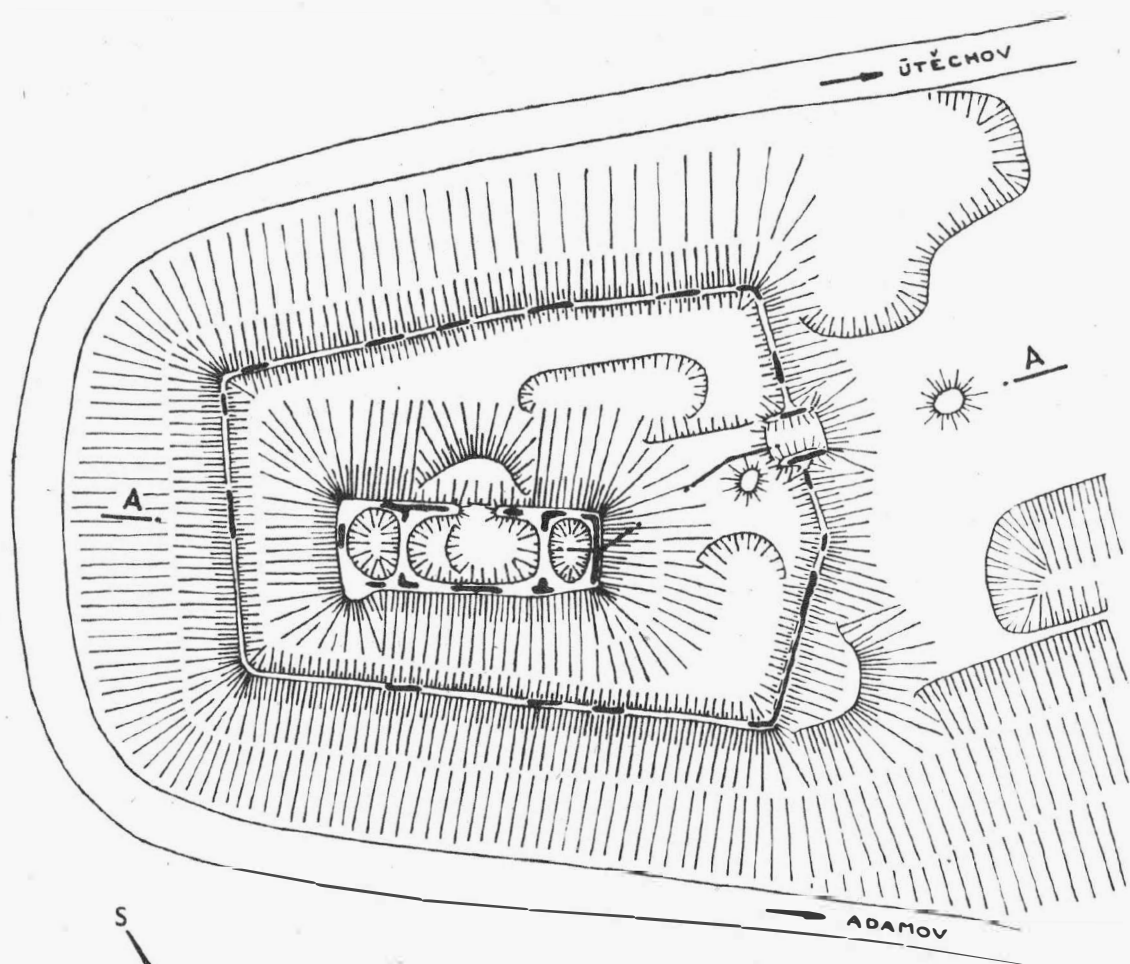
Osudy sídla jsou spjaty se vsí Loukou. Ta se jako Loučka připomíná již v l. 1349 a 1351. Byla tehdy v držení Filipa z Menhartic /ZDB I, 70; ZDB II, 46/. R. 1355 přešla ves po částech do rukou Filipa z Police, který je koupil od dvou různých držitelů /ZDB III, 71; IV, 93/. Další zmínky z r. 1360 a 1361 vztahoval L. Hosák k neznámému hradu u Luk n. Jihlavou, zatímco V. Nekuda k Louce u Jemnice /Hosák 1938, 47; Nekuda 1961, 39, 46/. V listině z r. 1360 prodává Hirska z Police, stonařovský farář statek Hradiště s vesnicemi Loukou a Sedlicemi Hynkovi Tluksovi a Ješkovi z Batelova a Pacova /CDM IX, č. 201, s. 140/. Hynek Tluksa, písař se již z Hradiště, pak postoupil r. 1361 deskovým zápisem hrad Hradiště, Sedlec a Louku druhému podflákovi Ješkovi z Pacova /ZDB IV, 74/. Protože se dá odůvodněně předpokládat příbuzenství Hirska a Filipa z Police a ve zprávách z r. 1360 a 1351 se objevují jako účastníci transakcí vladkové z Oponešic, je zřejmé, že jde o Louku u Jemnice a zkoumaný objekt. R. 1446 prodal Jan z Heršic Václavu Divůčkovi z Podčepic tvrziště a vsi Louku a Hradiště /ZDB XII, 477/. Z uvedených skutečností vyplývá vznik sídla mezi roky 1355-1360 a zánik před r. 1446, snad za husitských válek. Skrovňový keramický materiál z povrchového sběru lze rámeově zařadit do 14. - 15. století, i když se ojedinelé objevil silnostěnný tuhový střep. Hojná je dočervena vypálená mazanice naznačující případný dřevohlinitý charakter zástavby.

Literatura:

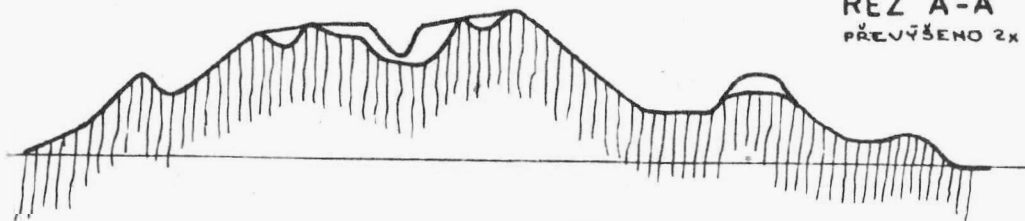
Hosák, L. 1938: Historický místopis země moravskoslezské, Praha.

Nekuda, V. 1961: Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu, Brno.

Oberflächenuntersuchung von Hradiště, Kat. Geb. Louka /Bez. Třebíč/. Die Überreste der Burg Hradiště nehmen die Sporenlage ober dem Zusammenfluss der Želetavka und des Budíšovický Baches ein. Das Wohnareal hinter dem Naekengraben /21 m breit, 5,5 m tief/ hat Ausmasse von 40 x 23 m. Der Zugang war durch die Vorburg auf der nordöstlichen Seite, Mauerreste blieben nicht erhalten. Der Burgwall wird zum erstenmal im Jahre 1360 erwähnt und nicht lange vorher wurde die Burg gegründet. Im Jahre 1446 wird nur noch eine Festungsstätte erwähnt, zur Wüstung kam es vielleicht im Laufe der Hussitenkriege. Das keramische Material stammt rahmenhaft aus dem 14. und 15. Jahrhundert, es kam auch ein dickwandiger Graphitscherben zum Vorschein. Zahlreich ist durchglühter Lehmbewurf, der vielleicht mit dem holzerdigen Charakter des Verbaues zusammenhängt.

ŘEZ A-A
PŘEVÝŠENO 2x

Obr. 16.
Bílovice nad Svitavou /okr. Brno-venkov/, hrad Ronov. Půdorysná dispozice dochovaných zbytků hradu.
- Burg Ronov. Grundrissdisposition der erhaltenen Burgüberreste.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1985

- Vydává : Archeologický ústav v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : A. Krechlerová
Na titulním listě : bronzová spona z Kostic
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis : 450 kusů - neprodejné